

BÉCSI POSTA

A BORNEMISZA PÉTER TÁRSASÁG KULTURÁLIS ÉRTESÍTŐJE
Új sorozat, VII. évfolyam, 1. (49.) szám Bécs, 2012 január

Szentmártoni Szabó Géza

Bornemisza Péter Elektrájának szövegforrása és a fordítást köszöntő versek szerzői

TRAGOEDIA

MAGIAR NELVENN, AZ
SOPHOCLES ELECTRAIABOL
Na giob rezre forditatot, ez az Kerez
teneknek erkoec zöknek iobitafokra
peldaül fzepep iateknak mogia
fze rint rendeltetet Pefli
Bornemizzá Peter
deakaltal.

*Electra Sophoclis à Petro Abite
mo Pesti, Georgij Tannerj Aca
tore, Ungarico Idiomaticè reddita.*

Luc: VI.

Iai neček kik ueüettek moft,
mert meg firtok.

M. D. LVIII.

1558. május 25-én kelt kolofonnal adta ki. A római naptár szerinti dátum helyes feloldását is Borzsák írta le először, hiszen korábban, és azóta is többek, hibásan, június 8-ának vélték az időpontot. Azóta immár több mint négyszázötven esztendeje múlt annak, hogy az *Electra* a bécsi nyomtatóműhelyből kikerült; a tanulmánykötet megírásától pedig fél évszázad választ el most minket. Abban pedig van valami szelíd pikantéria, hogy éppen a borissza jelentésű nevet hordozó Borzsák István írt, a magát latinul Abstemiusnak nevező, Bornemisza Péterről maradandó érvényű tanulmánykötetet.

A Borzsák István által leírtakhoz ma sem lehet sok újat hozzá tenni; részben azért, mert alapos és minden részletre kiterjedő vizsgálatai vitathatatlan tudományos eredményeket hoztak, az ő filológiai ismereteivel pedig ma se igen vetekedhet senki; részben pedig azért, mert az ő könyvét követő szakirodalom jó része, néhány kivételtől eltekintve, többnyire spekulatív, szubjektív esszé, vagy pedig a tudományos megközelítés alapvető kritériumainak sem tesz eleget. A professzor úr kiváló tanulmányához én csak apró adalékokat kívánok mostani előadásomban előhozni. Ezek is főként a nagylegzetű tanulmány elszórt, de bővebben ki nem fejtett megjegyzéseihez kapcsolódnak.

Borzsák István célul tűzte ki, hogy tüzetesen összehasonlítsa Bornemisza *Elektráját* az eredeti görög szöveggel. Tréfás lábjegyzetben utalt arra, hogy Nemeskürty István jóllehet *Elektra*-elemzésében azt állította, hogy a görög eredetivel vetette egybe a tragédiát, ám az egyik helyen nyilvánvalóan kiderül, hogy „az ő eredetijének szerzője nem Sophocles, hanem Devecseri Gábor.” Borzsák István viszont lépésről lépésre, valóban Sophocles görög sorait vizsgálta Bornemisza *Elektrájának* hátterében. Hosszú és alapos elemzése végén megállapította, hogy Bornemisza nem egy korabeli latin fordítást vett alapul, hanem igenis Sophocles eredeti görög szövegét dolgozta át.

Borzsák István arra nézve azonban nem tett kísérletet, hogy felkutassa azt görög szövegkiadást, amely Georg Tannertól (1520–1580) Bornemisza kezébe kerülhetett. Egy lábjegyzetben éppen csak utalt Tannernak Basilius Amerbach-hoz, 1556-ban, Bázélba írott levelére, amelyben Adrien Turnèbe (Adrianus Turnebus 1512–1565) 1553-ban, Párizsban kiadott, híres görög Sophocleséről érdeklődik. E kiadás, amely Demetrius Triclinius XIV. századi szkolionjait is tartalmazza, és amely nagy jelentőségű volt a későbbi szövegkiadások számára,

A tartalomból:

MEGHÍVÓ:

Szentmártoni Szabó Géza
„Bornemisza Péter Elektrája”
(3. oldal)

KÁSZONI BENCZE

Az Osztrák-Magyar
monarchia nyomdokain
(5. oldal)

ERCSEY-RAVASZ FERENC
A meséskönyvek ivarta-
lanítása
(6. oldal)

GYERMEKEK OLDALA

VARRÓ DÁNIEL
Étetgető
Tudogató
(7. oldal)

FIGYELŐ:

előzetes,
színház,
filmek,
impresszum
(8. oldal)

(folytatás a 2. oldalon)

.....
(folytatás az 1. oldalról)

Borzák megjegyzése szerint, Tanner interpretációjának egyik segédeszköze lehetett. Nagyon valószínűnek látszik, hogy éppen ez a Turnebus-féle kiadás volt Tanner kezében, amikor az 1557-es őszi szemeszterben Bornemisának és társainak éppen az *Electrát* magyarázta, valószínűleg szoros olvasásban. (E kiadásból Magyarországon nincs példány).

Nem bizonyítható, hogy Bornemisza járt volna valaha a wittenbergi egyetemen; az viszont igen, hogy 1557 áprilisa után a bécsi egyetemen matrikulált. Jómagam úgy hiszem, hogy Bornemisának azért nem volt szüksége az *Electra* valamely latin fordítására, mert Tanner fél éven át tartó kurzusa során, végighaladva a görög szövegen, készítette el műve piszkozatát. Téfásan azt mondhatnánk, hogy amiképpen Nemeskürty Istvánnak Devecseri Gábor, úgy Bornemisza eredetijének szerzője valójában nem Sophocles, hanem Georg Tanner volt.

Bornemisza fordítási módszerével való összevetést kínál egy elveszett, ám töredékesen előkerült, s 1998-ban közzétett XVI. század közepi Euripides-fordítás, az *Iphigenia Aulisban*. Bármennyire rövid a rendelkezésünkre álló szöveg, az világosan látszik, hogy fordítójának módszere nagyon eltér Bornemiszáétól. Az ismeretlen magyar fordító nem a görög eredetit, hanem az 1558-ban, Bázselban kiadott, Melanchthon-féle latin nyelvű Euripides-összkiadást használta, s annak szövegét nagyon hűségesen követi. Inkább bővít a szövegen, mintsem kihagyna belőle. Az apró bővítések azonban illeszkednek a forráshoz, nem átdolgozások. Egy korabeli műfordítás részlete van tehát a kezünkben, amely tiszteletben tartotta a görög szerző írói szándékát.

Borzák István erőteljesen hangsúlyozta, hogy Bornemisza bécsi tanárának, Georg Tannernek igencsak nagy szerepe volt az *Electra* értelmezésében. Különösen a latin nyelvű utószó tanúskodik erről, amelyben a Wittenberget is megjárt Georg Tanner közvetítésével Melanchthon gondolatai sokszor szó szerint is megjelennek. Bornemisza a latin nyelvű utószóiban maga írja, hogy „Tanner úr, mint hív tanítómester, az egész **fabulát** az erkölcsi és politikai részek szempontjából filozófikus módszerrel oly alaposan és tüzetesen megtárgyalta, hogy közülünk bárki tisztán láthatta e tanítás használhatóságát a mindennapi életben.”

Bornemisza az *Electra* Perneszich Györgynek szóló, magyarul írt ajánlásban is didaktikus célt fogalmazott meg: „Legyen azért ez kigyelmed által az jóknak mulatság, az gonoszoknak pedig tanúság; hogy minden rend az úr Istent igen félje és asszonyállat urát tisztelje és szeresse, azki úgy nem akar jární, mint ez játékbéli királnéasszony.” Csak mellesleg jegyzem meg, hogy éppen 1557-ben történt Kendy Anna házasságtörésének véres megtorlása Vajdahunyad várában, ahol Török János lefejeztette hűtlen feleségét, szeretőjét Szalánczi Jánost, pedig lófarkon hordoztatta és felnégyeltette. Bornemisza az *Ördögi kísértetek*ben említi: „Török János feleségének fejét véteté, hogy szolgáljával kapta.” (Christian Schesaeus erről az esetről elégikus költeményt írt.)

Sophocles *Élektiráját* Lazare de Baif (1496–1547) fordította franciára, az alexandrinusokban megverselt szöveg 1537-ben jelent meg nyomtatásban. Kálvin 1536-ban kiadott *Institutiója* végén foglalkozott a zsarnokölés kérdésével. Ő arra jutott, hogy az egyén nem, de a hatalom ellenőrzésére választott testület felléphet a zsarnok ellen. A Nyugat-Európát gyakran felkereső protestáns Tannernak kapcsolatai voltak a francia hugenottákkal.

Bornemisza latinul írt utószóiban, vélhetőleg Tanner nyomán, felteszi a kérdést: Vajon akkor, midőn a haza durva rabságban szenved, szabad-e erőszakkal szembeszállni a zsarnokkal, vagy pedig arra kell-e várni, hogy az idő hozza meg az orvosságot és enyhülést? Korábban, már a Perneszich Györgynek címzett előszóiban megadta erre a maga nem éppen radikális választát: „az Úr Isten noha halogatja a büntetést az bűnért, de azért el nem feledkezik róla, hanem hová inkább késik, annyival inkább röttenetesben bosszúját állja, minden személyválogatás nélkül.”

Az *Electra* utószóiból azonban nyilvánvaló, hogy a szerző fő mondanója nem a zsarnokölés kérdése, hanem a paráznság, és az abból következő bűnök elítélése volt. Az *Electra* címlapjának hátoldalán látható két fametszet is erre az erkölcsi mondanivalóra utal. Az egyik kép ugyanis Dávidot és Bethsabét ábrázolja, s felirata: Ne paráználkodjál; a másik pedig Káint és Ábelt, s felirata: Ne ölj! A görög dráma tehát Bornemisza számára kazuisztikus példa, éppúgy, mint az *Ördögi kísértetek* számtalan ez irányú apró története. A háttérben tehát nem antifედális nézetek, hanem morálteológiai gondolatok rejlenek. Erről tanúskodik az utószó egy kiemelt antik idézete is. Magyarra fordítva:

Ovidius, a *Szerelem orvoslásáról* szóló könyvében, bölcsen elmondva Aegistus tragikus romlásának indító okát, így szól:

Kérdezik, Aegisthus hogy mért lett léha parázna,
Egy oka van nyilván, hogy henyeségbe merült.

Mert henye dolog a szerelem, menekül a fáradalmak elől. Ezért szüntesd meg a tétlenséget, és eltörted a vágyak nyílvető íját. – Ez utóbbi prózában írt sor is ovidiusi reminiscencia ugyancsak a *Remedia Amoris*ből (138-140):

Hogyha te lustálkods, elveszt nyila majd Cupidónak,
Hitvány üszke pedig fénytelenül megemészt.

A nyomaték kedvéért, a fennmaradt példányban, Tanner még további két sort írt ki Ovidiusból a lap aljára (*Remedia Amoris*, 143-144): Venus annyira a semmittevést szereti, hogy te, aki a szerelem végét keresed (Ámor meghátrál a gondoktól), tevékenykedj, s biztonságban leszel.

(folytatás a 4. oldalon)

MEGHÍVÓ

a Bornemisza Péter Társaság februári rendezvényére

Szentmártoni Szabó Géza
irodalomtörténész, egyetemi tanár

az előadás tematikája:
Bornemisza Péter Elektrája

2012. február 5-én, vasárnap, d.u. 17:30 órakor
Az előadás helyszíne: Bécs 6., Capistrangasse 2/15

Szentmártoni Szabó Géza

(Tiszanagyfalu, 1950. október 1.)

irodalomtörténész, egyetemi oktató, számos irodalomtörténeti kötet, tanulmány szerzője és szerkesztője.

Református lelkész apját Békéscsabára helyezték, így alsó- és középfokú iskoláit Békés megye székhelyén végezte el. 1969-től, az érettségi után, a debreceni Református Teológiai Akadémiára járt két esztendeig. Ezt abbahagyva, Budapestre költözött, ahol mindaddig a Budapesti Történeti Múzeumban dolgozott, amíg fel nem vették az egyetemre.

Az Eötvös József Kollégium tagjaként, 1978-ban, történelem–latin szakon szerzett diplomát az ELTE Bölcsészettudományi Karán. Először az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa lett, közben 1983-tól az MTA Irodalomtudományi Intézetének ösztöndíjasa volt, amely intézettel máig szoros a munkakapcsolata.

1987-től az ELTE Régi Magyar Irodalom Tanszékének adjunktusa. 1996-tól a Régi Magyar Költők Tára XVI. századi sorozatának szerkesztője.

1992-ben részt vett a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 1993-ban pedig a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karának megalakításában, s mindkettő magyar irodalmi tanszéken néhány évig óraadóként tanított.

Fő kutatási területe Balassi Bálint életműve és a 16. századi magyar irodalma, valamint Janus Pannonius és a magyarországi humanista irodalom.

2009-ben felfedezte Janus Pannonius addig felerészben ismert Renatus-panegyricusának teljes szövegét (lásd: *Bécsi Posta*, 2010. február, 2. szám, 4-5; 2010. március, 3. szám, 6-7. -- a *Trefort-kert* című egyetemi magazinban 2009-ben megjelent írás utánközlése.)

(folytatás a 2. oldalról)

Bornemisza drámájának az utószóban kifejtett mondandójához a kálvinista Decsi Gáspár (1535 k. –1597) prédikációja áll a legközelebb (*Az utolsó időben egynéhány regnáló bűnökről való prédikációk, tudniillik első az bűnről, második az részegségről. Harmadik az paráznaságról, negyedik az táncról.* Debrecen, 1582.). Az 1566-ban a wittenbergi egyetemen is megforduló prédikátor paráznaságról szóló példatára igen közel jár Bornemiszáéhoz. Íme:

„Végeztre eltávoztassad az hévolkodást, kinél sem éktelenebb, sem ártalmasb dolog az embernek nem lehet. Mert az hévolkodás ördög párnája, melyen valaki ül, mindenfelől paráznaságra és egyéb gonoszságra való okot talál. Mert az embernek elméje soha nem nyughatik, hanem mindenkor különb-különb gondolatokban foglalja magát, ezokaért, ha valami tisztességes és jó dolga nem leszen, tehát undok és veszedelmes, gonosz dolgokra hajol. Mint az Dávid pédája megmutatja, ki mikor hévolkodásra bocsátta volna magát, akkor mikor az ű népe Raba várost víja vala, paráznaságba esék. Most is penig semmiféle ember hamarébb ebben az ördög hálójában nem esik, mint az hévolkodó. Azért mondja vala még az pogán Ovidius is.”

Decsi Gáspár ezek után pontosan ugyanazokat az ovidiusi sorokat idézi, mint 25 évvel korábban Bornemisza! Célja is ugyanaz volt velük, mint Bornemiszának. Ez csakis azzal magyarázható, hogy mindketten a wittenbergben tanított morálteológiai példázatok hatása alatt álltak.

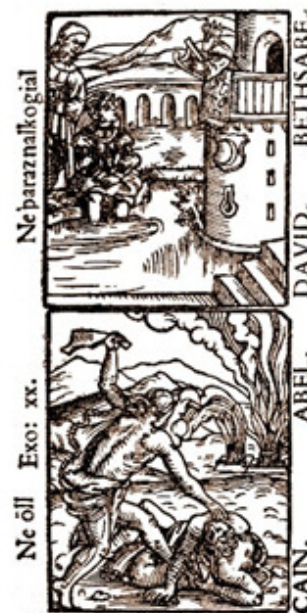
Az *Electra* bécsi kiadásának végén két latin nyelvű üdvözlővers olvasható. Az egyik epigrammát a Neckar folyó menti Rottenburgból származó, 1561-ben Prágában birodalmi nemességet szerző Georg Precht írta. A görög nyelvben való jártasságáról tanúskodnak 1558-ban és 1559-ben kiadott munkái. Aristoteles *Nikomachosi etikájának* rövid kivonatát fordította latinra. Görög nyelvű panegyriszrel üdvözölte Ferdinánd császárrá választását. Pythagoras aranymondásait latinra fordította. Ez utóbbinak az az érdekessége, amelyre Borzsák István egyik lábjegyzete is utal, hogy ajánlásában két magyar nemes is szerepel: Batthyány Gáspár (c.1540–c.1565) és Bajnai Both Gáspár. Batthyány Gáspár bátyjával, Boldizsárral éppen 1557–58-ban tartózkodott Bécsben. Ez az adat ahhoz a kérdéshez is elvezet, hogy kik lehettek azok a bécsi tanuló nemes urak, akik arra kérték Bornemiszt, hogy valami játékot magyarul szerezzen, kivel az urakat vigasztalnák. Arról hogy a végül elkészült játékot elő is adhatták-e a bécsi tanuló ifjak, egy tíz esztendővel későbbi leveléből nyerhetünk képet:

1568. december 19-én, Bécsből írta a 13 éves Nádasdy Ferenc (1555–1604) anyjának, Kanizsay Orsolyának: „A császár üfölsége fiai akaratja lén, hogy én komédiában vélek egyetemben légyek; mester uram és Ádám uram akaratóból elígérkezém, és egy istenasszonnyá tevének; űmagok is benne lesznek és egyéb sok fűembör gyermeki.”

Az *Élektra*-kötet végén álló, másik epigramma szerzője a Sziléziából, a Neisse menti Zittauból származó Adam Schröter (1525–1572) koszorús neolatin költő volt. Pályafutása a krakkói királyi udvarhoz köthető. A Késmárkot is birtokló Laski Albert és a selmebányai bányatulajdonos Saly Jeromos révén magyarországi kapcsolatai is voltak. Nekik két vallásos versét ajánlotta. Megverselte a wieliczka-i sóbánya történetét, elmondva a IV. Béla király leányának, Szemérmes Boleszláv lengyel király feleségének, Szent Kingának történetét a máramarosi sóbányába dobott gyűrűről és annak Wieliczka-n történt csodás előkerüléséről. Megénekelte a litvániai Memel folyót. Epigrammát írt Izabella királyné arcképéről. Verssel üdvözölte Zsigmond Ágost és Habsburg Ferdinánd lányának, Katalinnak házasságát. Ferdinánd császárrá választását a négy sarkaltos erényről szóló költeménnyel köszöntötte. Az 1560-as években Paracelsus műveit adta ki, az egyiket németből latinra fordítva. A hosszabb ideig Pozsonyban tartózkodó flandriai Arnoldus Geraldushoz is írt verset.

A két üdvözlővers szerzőjének Ferdinánd császárrá koronázása (Majna-Frankfurt, 1558. március 14.) és az akkor kiadott számtalan magasztaló könyv adta az alkalmat, hogy Bornemiszával találkozzanak. Precht azt írta epigrammájában, hogy az Isten bünteti meg a zsarnokokat; Schröter pedig azt hangoztatja, hogy a paráznákra büntetés vár, a zsarnokokra pedig a törvény csúf halált szab ki. A kötet élére helyezett, a két tiltó parancsolatot felidéző fametszetű képhez, amelyek a ne paráználdokjál és a ne öl feliratot magyarázzák, illeszkedik tehát a két üdvözlővers.

Bornemisza maga későbbi munkáiban soha nem utalt arra egy szóval sem, hogy Sophokles *Élektráját* magyarra fordította valaha. Úgy gondolom, hogy mindenképpen kikutatni való még a bécsi nemes tanuló ifjúság, amely Bornemiszt a tragédia-fordításra buzdította. Jó lenne a szöveget kritikai kiadásban megjelentetni, hiszen ennek alapjait Borzsák István tanulmánya már jól megalapozta.

Kászoni Bencze

Az Osztrák-Magyar monarchia nyomdokain Az újkori Kolozsvár – a Karolina emlékoszlop

A 19. század elején a Kolozsvár újraépítésével járó első pénzügyi nehézségek után újabb ötlet született: bevonni a sokkal bővebb kincstárral rendelkező bécsi császári palotát, a Burgot. Tekintettel, hogy Kolozsvár lakosságának akkoriban számottevő része német ajkú volt, a várostanács meghívta a bécsi uralkodópárt egy kolozsvári látogatásra. 1817 augusztusában el is látogatott I. Ferenc osztrák császár és magyar király feleségével, Karolina Augusta császárnéval. E látogatás hivatalos célja a nép megnyugtatása volt, a Napóleoni hadjáratok veszteségei után. A nem hivatalos szándék az anyagi támogatás megszerzése volt.

A látogatás eredménye fölöttébb meghaladhatta a városatyák elképzelését, ezért Pál Sámuel főbíró engedélyt kért az uralkodótól a Karolina emlékmű felállítására. Indítványára a városi tanács öt tervet nyújtott be a főkormányzókhoz és a bécsi udvarhoz. Az engedély megszerzése után pénzgyűjtés indult polgárok körében az emlékmű költségeinek fedezésére. Az összegyűlt pénz mégsem volt elegendő, a városi főügyész pótolta ki.

1831-ben avatták fel az "Obeliszk"-nek, népies nevén "a Státua"-nak nevezett emlékoszlopot a Piac téren (Főtéren), majd 1898-ban a tér átrendezése alkalmával áthelyezték a Karolina térre (ma Piața Muzeului), mostani helyére. Az emlékmű sarkait négy sas őrzi.

Oldalain a látogatás mozzanatait megörökítő két dombormű, a város címere látható valamint az eseményt leíró emléktábla.

Annak ellenére, hogy a városnak komoly anyagi erőfeszítésbe került, az eredmény nem sokat várattatott magára: a felavatást követően, de főleg a kiegyezés és az első világháború között Kolozsváron nagy építkezési befektetések következtek, főleg

osztrák mintára, melyek a mai napig is a város ékességei maradtak.

A Karolina emlék oszlop ma.

Az Osztrák-Magyar birodalom utódai - a két ország mai kormánya – valamint az Európai Unió könnyűszerrel hozzájárulhatna a korszak emlékműveinek

rendbetevéséhez és karbantartásához, ezzel kiemelve a történelmi részességük jelentőségét és ugyanakkor megmutatva bőkezű érdeklődésüket is a múlt iránt. Hiszen e korszak nyoma, úgy kultúrában mint a nyelvhasználatban a mai napig fennmaradt az egész erdélyi lakosság körében!

(Az első fotó korabeli felvétel, a szerző ismeretlen. A többi fénykép a szerző felvétele)

Ercsey-Ravasz Ferenc

A meséskönyvek ivartalanítása

Néhány évvel ezelőtt hírneves kolozsvári allergológusnak tettem fel a kérdést: miért hallani manapság lépten-nyomon különféle allergiákról, miért allergiás szinte mindenki valamire, hiszen az én gyerekkoromban csak elvétve,

ha hallottunk e betegségről. A válasz: mert a gyerekeket manapság szinte steril környezetben nevelik, nem érintkeznek azokkal a természetes hatásokkal, amelyek számunkra megszokottak voltak, főleg az állatvilágban honos mikroorganizmusokkal nem. Így az immunrendszer „munkanélküli” lesz, ebből adódik a sok allergia.

Valami hasonló dolog játszódik le mostanság egy teljesen más világban: a lelkiekben, az irodaloméban. Kezembe került az elmúlt pár évben jó néhány, nyugaton – főleg Amerikában – kiadott meséskönyv. Először nem is értettem igazán, mi zavar annyira, miért találok úgyszólván összességüket értéktelen bővlinak. Azért, mert nincs tartalmuk. Nincs cselekményük, sem gondolati világuk, egyetlen kivételt leszámítva – az önbizalom növelése –, nincs semmiféle közölnivalójuk. Csak vannak, vegetálnak: a kismozdony kételkedik, hogy fel tudja-e vonszolni a szerelvényt a hegyen, de aztán összeszedi önbizalmát, és íme, sikerül neki.

Istenem, hol van ehhez képest Andersen, a Grimm testvérek, Benedek Elek, a népmesék irdatlan tömege, Lagerlöf vagy Rowling mesevilága, amely gyermekkorunkat (és nem csak) annyira meghatározta?

Nem nosztalgiazok, nem letűnt korok alkotásait kérem számon, hanem nagyon precíz elveket. A mese ugyanis a gyermekkorok szánt irodalom, és mint olyan, rendelkeznie kell minden egyes olyan ismérvel, ami az irodalmat irodalomná teszi. Cselekmény, konfliktus, feloldás, jó-rossz harca, erkölcsi vagy másmilyen tartalom, de mindennél általánosabban s fontosabban: mondanivaló.

Ehhez képest azt vettem észre, hogy sok mai szülőt elriaszt az élet árnyoldalainak az a vetülete, amely az igazi mesékben nagyonis fellelhető. Andersen és Benedek és Rowling egyaránt komolyan veszi a halált, a félelmet, a bajt, a veszteséget, gyászt, mert tisztában van vele: bármennyire is óvnánk utódainkat, ezek nélkül nem lehet sem jóra, sem együttérzésre, sem szeretetre, sem bátorságra nevelni. Meséikben vannak gonosz

mostohák, boszorkák, rosszindulatú és agresszív szereplők, komoly és vészterhes konfliktusok, van szenvedés és bánat, mégis, nem hallottam még olyan gyerekről, aki ne tudta volna ezeket elhelyezni és helyesen kezelni a maga fejlődő fogalomvilágában. Nem kellene ennyire lenézni a gyerekeket! Nem kellene megfosztani őket az igazi, irodalmi értékű mesék fantasztikumukban is valóságyszerű, életszerű világától. Mert amit helyette nyújtanak a kartonlapra nyomtatott bugyuta kis könyvecskék ezreiben, az úgy viszonyul az irodalomhoz, mint a koncert előtti hangolás zaja a zenéhez. Kilúgozott, ivartalanított szövegek, amelyek csak időtöltésre jók. A gyerek persze, alkalmazkodik, mert ha huzamosabb időn keresztül ezt a kacatot kapja, akkor csakis ezt fogja elvárni, s nem lesz belső „kulcsa” az irodalomhoz, de az élet bizonyos dolgaihoz sem.

És itt érvényesül az allergiával vont párhuzam: gyerekeink belső, lelki immunrendszerét tesszük munkanélkülivé, a pszichében gyártunk allergiát. Nézzünk körül – mindenki panaszkodik a fiatalokra. „Ezek a mai fiatalok!” – és valóban, sokunkat kétségbe ejt közönyük, agresszivitásuk, felületességük. Legalább ugyanennyire feltűnő kellene hogy legyen az, hogy rengetegen közülük nem tudnak mit kezdeni önmagukkal. Ennek okai vannak. Nem tudják hova tenni szorongásukat, nem tudják kezelni a veszteséget, és gondolni sem mernek az életre, nemhogy a halálra. Ezzel sajnos sok felnőtt sincs másként – főleg a nyugati társadalomban –, s ez nem a meséskönyvek műve, ez a felpörgött konzumhedonista társadalom felületességének egyik mellékterméke, amelyet tüneti szinten, ha már nagy bajok történnek és nagyon látható a hatása, akkor úgy-ahogy rendezünk. A mesék kiüresedése is ennek az esztelen planetáris vágtnak s az olcsón tömegtermelt csupa nagybetűs ÁRU kultuszának az eredménye.

Ezekkel szemben annyit tehetünk, hogy gyermekeink érdekében legalább a saját házuk tájékán küzdünk ellene. Belátjuk, hogy a legkisebbeknek is vannak nagyon komoly szükségleteik a lélek szintjén, hogy az irodalom, a zene, a képi világ, ha nem is azonnal belátható módon, de ugyanolyan fontos, mint a táplálék és a meleg. Mit adjunk hát a gyermek kezébe, mit olvassunk fel neki esténként? A helyes döntés és a könnyű döntés ritkán azonos, de kezdetnek jó az, ha érdekel a kérdés, ha a tétnek és a mércéknek tudatában vagyunk.

(Kolozsvári Szabadság, 2012. január 11.)

Gyermekek oldala - Gyermekek oldala - Gyermekek oldala

Varró Dániel

A szerző legújabb kötetéből: "Akinek a foga kijött", Budapest, Manó Kiadó, 2011.

Etetgető

Jön felém a kiskanál,
néha számba is talál.
Néha igen, néha nem,
néha magamra kenem.

Jön felém a kiskanál,
rajta pép és miskanyál.
Néha talál, néha elvét,
néha gólt rúg, néha mellét.

Aki szépen lapátol,
kap egy puszit apától.
Aki közben dülöngélt?
Az nem. Anyu külön kért.

Tudogató – ezt büszkén kell mondani

Tudok inni pohárból,
kiskanállal enni,
tudok lépcsőn lépegetni,
tudok integetni.

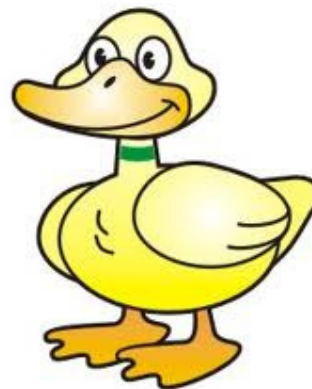
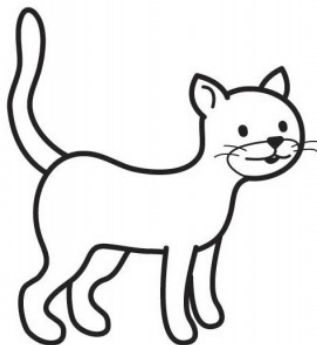
Tudom, mit mond a kacska,
azt mondja, hogy: háp-háp,
tudok, hogyha fölemelnek,
kapcsolgatni lámpát.

Tudok csinos lányokra
nagy szemekkel nézni,
rájuk mosolyogni úgy, hogy
azt mondják: "De ééédi!"

Tudok tévét bekapcsolni,
lapozgatni könyvet,
simogatni a cicát
(de püfölni könnyebb),

tudok ötkor felébredni,
elaludni délben,
tudom, hogy a telefonban
a nagymama él benn,

tudom, hogy a hajkefével
hajam kell kefélni,
egy valamit nem tudok csak:
a bőrömbe félni.

.....

Figyelő

~~~~~

Figyelő

Figyelő

**ELŐZETES
SZÍNHÁZ:**

Bornemisza Péter: Tragoedia magyar nyelven (Magyar Elektra) a BPT színjátszó csoportja előadásában.

- Vasárnap, február 19., 19:30 órakor, Theater im Werkraum, 1160 Bécs, Ludo-Hartmannplatz 7, és:
- Vasárnap, február 26., 19:00 órakor, Collegium Hungaricum, 1020 Bécs, Hollandstraße 4.

FILMEK

MÜPA MOZI, Művészetek Palotája, Budapest

A Müpa és a Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet (MaNDA) együttműködésében a filmművészet legendás rendezőinek legszebb darabjaiból álló, új rendezvénysorozat kezdődik.

Az első félév 10 digitális vetítése **Fábri Zoltán** életművéből válogat. A háromszoros Kossuth-díjas rendező milliós nézőszámokat elérő irodalmi adaptációkban mondta el a világról, diktatúrákról és emberi kapcsolatokról alkotott humanista üzenetét. A modern magyar film szimbolikus nagy pillanatait pergetve képzeletbeli mozinkban, alig akad, akinek ennyi erős képsorát összefűzhetnénk a Körhinta (1955) drámai hintajelenetétől A Pál utcai fiúk grundjáig (1968), a Hannibál tanár úr (1956) expresszív stadionjától Latinovits Zoltán örnagyának abszurd dobozolásáig (Isten hozta, örnagy úr, 1969).

január 30. Körhinta (1955)

február 13. Hannibál tanár úr (1956)

február 27. Édes Anna (1958)

március 12. Két félidő a pokolban (1961)

március 26. Húsz óra (1965)

április 9. A Pál utcai fiúk (1968)

április 23. Isten hozta örnagy úr (1969)

május 7. Hangyaboly (1971)

május 21. Az ötödik pecsét (1976)

június 4. Magyarok (1977)

Absender: P.b.b.
Péter Bornemisza Gesellschaft
A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15.

www.bornemisza.at

“Wiener Post“
Gefördert aus Mitteln der
Volksgruppenförderung.
Erscheinungsort: Wien
Verlagspostamt: A-1060 Wien

Österreichische Post AG Info.Mail Entgelt bezahlt

Medieninhaber und Herausgeber: Péter Bornemisza Gesellschaft, A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15. Tel.: +43/6767196330.
E-Mail: zoltan_ka@yahoo.com Redaktion: Zoltán Kászoni /// Bankverbindung: Creditanstalt Bankverein, A-1011 Wien, Schottengasse 6
BLZ: 11000. Konto Nr. 00207578600, IBAN: AT58110000207578600; SWIFT (BIC): BKAUATWW